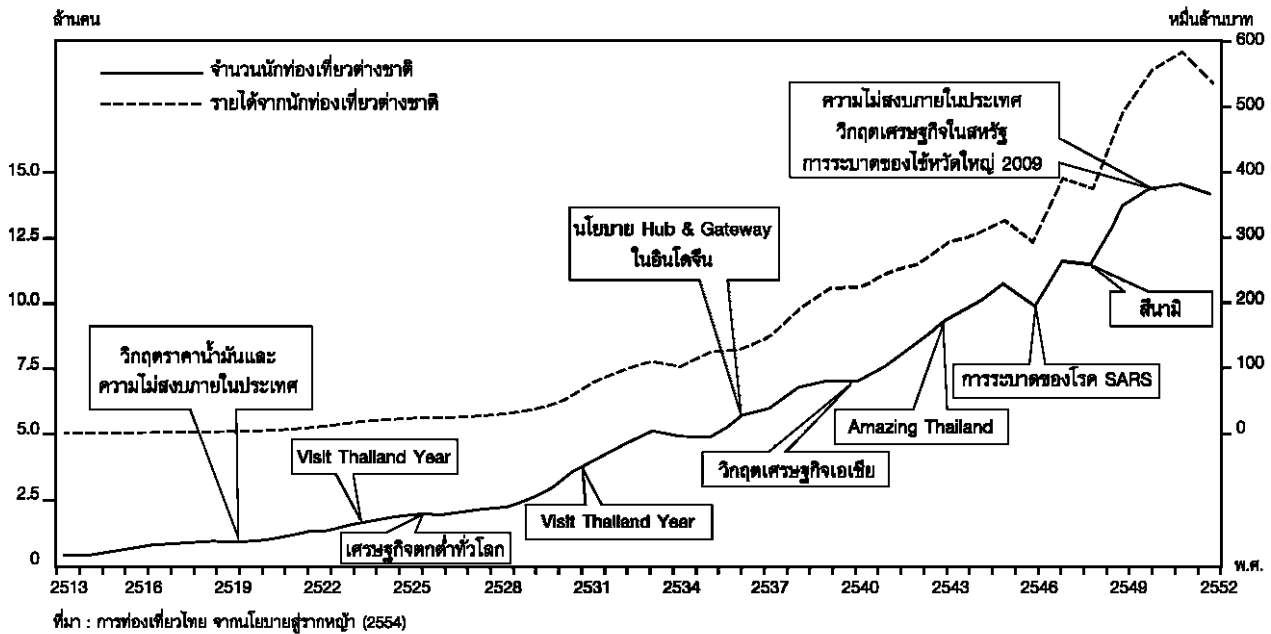

คนไทยได้อะไรจากการท่องเที่ยว?

จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติระหว่างปี พ.ศ.2513-2552

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่วิเศษสุดสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพราะเรามีเรื่องที่น่าจะก่อการวางการท่องเที่ยว เช่น มีผู้คิดจะก่อการร้าย รัฐบาลก็เริ่มหยุดหึงด เกรงว่าภาคท่องเที่ยวซึ่งเจอน้ำซัดเข้าไปรอบหนึ่งแล้วจะเจอวิบัติซ้ำขึ้นมาอีก ทำลายบรรยากาศที่ขณะนี้เป็นที่ลุดที่นักท่องเที่ยวมาประเทศไทยมากที่สุด

มองในมุมนี้ก็เห็นว่ารัฐอยู่หุรอก ดูจากกราฟซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกครั้งที่มีข้อกิดขึ้นจำนวนนักท่องเที่ยวก็จะลดลง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผลกระทบที่แรงที่สุดจะเป็นโรคระบาดมากกว่าความไม่สงบทางการเมือง การศึกษาของคุณอักษรพงศ์ อ้นทอง ของสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ พบว่า ความไม่สงบรวมทั้งการปิดสนามบิน ทำให้สูญเสียรายได้น้อยกว่าโรคระบาด (ตารางที่ 1)

จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติสูญเสียจากเหตุการณ์วิกฤตสำคัญ ระหว่างปี พ.ศ.2544-2552

ปี พ.ศ.ที่เกิดผลกระทบ	เหตุการณ์วิกฤต	ความสูญเสียที่เกิดขึ้น		% ความสูญเสีย/เดือน ¹
		จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ (คน) ¹	รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ (ล้านบาท) ²	
2544	การก่อการร้ายลสมตักเวสต์เทรตในสหรัฐ (9/11)	185,053	5,402	4.72
2546	การแพร่ระบาดของโรคซาร์ส (SARS)	821,289	25,539	11.97
2547	การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก (Bird Flu/H5N1)	363,817	12,455	2.21
2548	สึนามิ (Tsunami)	698,823	22,292	4.15
2549	รัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ.2549	161,806	5,396	3.69
2551	วิกฤตการณ์การเงินในสหรัฐ	185,881	6,490	17.28
2551	การปิดสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง	364,358	12,721	7.01
2552	ความรุนแรงในกรุงเทพฯ	100,108	3,333	9.78
2552	การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ 2009 (H1N1)	119,549	3,980	0.69

หมายเหตุ : 1 ประเมินด้วยแบบจำลอง SARIMA with Intervention
2 คำนวณจาก จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สูญเสีย X จำนวนวันพักเฉลี่ย X ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันต่อครั้ง ก่อนปรับด้วยอัตราเงินเฟ้อของปีนั้นๆ
ที่มา : อักษรพงศ์ อ้นทอง และฉิมสวรรค์ ราชสอาด (2554)

นโยบายของรัฐบาลหลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมามีความสำคัญของการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโดยการเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาเยือนมากขึ้น จัดหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ มากขึ้น เมื่อการท่องเที่ยวกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยว (ซึ่งก็คือรัฐบาล) ก็เร่งโหมประโคมหารายได้เพิ่มเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ในขณะที่การดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง เกิดคำถามว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับภาคการท่องเที่ยวและมรดกด้านการท่องเที่ยวของคนไทย เมื่อเราเร่งรัดด้านการตลาด ในขณะที่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดีด้านสุขภาพหรืออุปทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสาธารณสุขโรคของรัฐ กว่าคนไทยส่วนใหญ่จะมีเงินพอไปเที่ยวภูเก็ต ภูเก็ตจะยังสวยงามอยู่หรือ?

ยังมีคำถามที่สำคัญอีกว่าประเทศไทยได้อะไรจากการท่องเที่ยว ใครเป็นคนได้ ใครเป็นคนเสีย นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐเกิดผลกระทบต่อคนรากหญ้าอย่างไรบ้าง เพราะคนไทยทั่วไปโดยเฉพาะคนไทยที่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยวที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรท่องเที่ยว รวมทั้งคนไทยรากหญ้าที่เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวมีส่วนได้แต่เล็กน้อย อาจกลับเป็นผู้รับส่วนเสียในการได้รับผลประโยชน์ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอาจสร้างรายได้ให้ประชาชนนอกภาคเกษตร ประชาชนในเมืองมาก ทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมมากขึ้น

การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างไม่ยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ตักตวงทรัพยากรธรรมชาติและทางวัฒนธรรมมาใช้อย่างเต็มที่ และในหลายกรณีเป็นการฉกฉวยโอกาสโดยปราศจากความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

ในการสัมภาษณ์คนไทย 1,000 ตัวอย่างของสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า คนไทยได้แต่ความภูมิใจและคิดว่าปัญหาการกระจายรายได้เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว

รายละเอียดที่จะตอบคำถามทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วเหล่านี้จะอยู่ในการสัมมนาในวันที่ 27 มกราคม 2555 เรื่องท่องเที่ยวไทย : ก้าวอย่างไรเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน โรงแรมรามารม การ์เด็นส์ กรุงเทพฯ แต่ที่นั่นมีจำนวนจำกัด ผู้สนใจเข้าร่วมการสัมมนาฟรี สามารถติดต่อจองที่นั่งได้ที่ 0-5332-7590 - 1 # 11 หรือ 13

ผู้วางนโยบายไทย มองสินค้าท่องเที่ยวเพียงว่าก่อให้เกิดรายได้จากการบริการเท่านั้น แต่มองข้ามไปว่า รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเป็นผลตอบแทนจากสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษของทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศ ผลตอบแทนดังกล่าวมักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economics Rent) ซึ่งควรจะกระจายกลับไปสู่เจ้าของทรัพยากร ซึ่งก็คือ ประชาชนทุกคนรวมทั้งรากหญ้าทั้งปวง นโยบายท่องเที่ยวของไทยเป็นนโยบายที่สร้างประโยชน์ให้คนกลุ่มน้อยยังไม่ได้สร้างประโยชน์ให้แก่คนไทยส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากร

ข้อเสนอของผู้เขียนคือ ในการปฏิรูปการบริหารจัดการท่องเที่ยวต้องมีกลไกในการกำกับทรัพยากรท่องเที่ยวและคืนกำไรหรือค่าเช่าส่วนเกินสู่สังคม ซึ่งเป็นกลไกที่จะใช้กำกับจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและสาธารณสุขโรค และการขับเคลื่อนองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นให้ดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้ง 2 ประเด็นนี้เป็นหัวใจของนโยบาย “การท่องเที่ยวไทยยั่งยืน” และให้การขยายตลาดของการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น และความสามารถในการบริหารจัดการท้องถิ่น

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด

สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่